

Notatka medialna opisująca wyniki badania pn. „Zagrożenie ubóstwem osób pracujących w województwie podlaskim”

Bieda wśród pracujących – istotny problem społeczny

Głównym celem badania było określenie czynników determinujących powstanie zjawiska osób pracujących zagrożonych ubóstwem. Istotna była identyfikacja grup społecznych, które są w szczególności narażone na znalezienie się w takiej sytuacji, oraz wskazanie konsekwencji społeczno-ekonomicznych występowania biedy wśród osób posiadających zatrudnienie.

Początki zjawiska working poor

Zjawisko ubóstwa wśród osób pracujących (ang. working poor) dopiero niedawno stało się tematem zainteresowań nauk społecznych. Zwykle bowiem biedę identyfikowano z brakiem dochodów. W przypadku zachodniego kapitalizmu badacze doszukują się źródeł powstania grupy working poor w zmianach, jakie zaszły na rynku pracy. W państwach przechodzących zmianę ustrojową za rozwój tego zjawiska odpowiada krach polityki pełnego zatrudnienia prowadzonej przez socjalistyczne państwo oraz radykalne zniesienie osłon socjalnych dla wielu członków społeczeństwa. Z drugiej zaś strony niektórzy naukowcy są skłonni widzieć przyczynę pojawiania się osób pracujących zagrożonych ubóstwem w konieczności dostosowania działań przedsiębiorców do wymogów konkurencyjności na rynkach. Niestety, w konsekwencji pojawiły się niepokojące zjawiska takie, jak underemployment (praca poniżej kwalifikacji i/lub w niewielkim wymiarze czasowym), czy junk jobs (praca niewymagająca kwalifikacji i przeszkolenia – charakterystyczna dla sektora usług).

Wpływ specyfiki województwa podlaskiego na występowanie zjawiska working poor

W porównaniu z resztą kraju, w województwie podlaskim występuje niski poziom przedsiębiorczości. Ponadto w województwie brak dobrze rozwiniętej infrastruktury drogowej (brak autostrady, najmniejsza w Polsce długość torów kolejowych). Sytuacja ta nie zachęca do inwestycji, a co za tym idzie do tworzenia nowych, dobrze płatnych miejsc pracy, które byłyby w stanie być remedium dla zagrożenia ubóstwem.

Ponadto województwo podlaskie jest słabo zurbanizowane i posiada charakter rolniczy, a w dużej mierze problem ubóstwa wśród osób pracujących dotyczy rolników. Szczególnie jest on obecny wśród osób posiadających niewielkie, niskotowarowe gospodarstwa rolne.

Podstawowym źródłem problemu ubóstwa pracujących jest kształt rynku pracy. W sytuacji niskiej podaży pracy mieszkańcy województwa są zmuszeni podejmować pracę niskopłatną i niezbyt perspektywiczną. Dlatego też warunkiem ograniczenia zjawiska working poor jest dostarczenie do regionu większej liczby miejsc pracy – najlepiej dobrze płatnych i stwarzających możliwości rozwoju. Jest to cel zakładany w każdej strategii opracowywanej w województwie, dotyczącej rozwiązywania problemów społecznych, niezależnie od tego, czy była ona tworzona na szczeblu regionalnym, powiatowym, czy gminnym.

Czynniki warunkujące występowanie biedy wśród osób pracujących

W toku badań wykazane zostało, że w województwie podlaskim ubóstwo wśród osób pracujących ma następujące główne przyczyny:

- a) wieloosobowość gospodarstwa domowego;

- b) występowanie w gospodarstwach domowych osób dorosłych, nie posiadających dochodu;
- c) niestabilny i nietrwały charakter relacji ubogich pracujących z rynkiem pracy (m.in. zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasowym). Jedynie 21,41% respondentów badania posiada umowę o pracę na czas nieokreślony. Około 30% respondentów w grupach wiekowych 26-44 oraz 45-68 podejmuje zatrudnienie niepracownicze;
- d) podejmowanie zatrudnienia niezgodnego z posiadanym wykształceniem;
- e) niskopłatność.

Charakterystyczne dla występowania ubóstwa wśród osób pracujących jest posiadanie przez nich niskich kwalifikacji zawodowych oraz niskiego wykształcenia.

Charakterystyka osób pracujących zagrożonych ubóstwem

Ubodzy pracujący w województwie podlaskim to przede wszystkim osoby młode lub w średnim wieku. W badanej grupie w wieku 18-25 lat było 19,7% respondentów, a w wieku 26-45 lat było 52% respondentów. Working poor żyją w gospodarstwach domowych o charakterze wielopokoleniowym i wieloosobowym.

Najczęściej legitymują się wykształceniem zawodowym (51,8% respondentów), rzadziej średnim zawodowym (17,8% badanych), czy średnim ogólnokształcącym (15,0% ankietowanych). Ponieważ osoby te często podejmują zatrudnienie niezgodne z posiadanym wykształceniem, są nisko opłacani i mają niewielkie szanse na awans zawodowy i nabycie nowych kwalifikacji zawodowych. W konsekwencji prowadzi do utrwalania ubóstwa.

Występowanie w gospodarstwie domowym dzieci, przy niskich dochodach rodziców, wpływa na zagrożenie ubóstwem. Prawie 70% pracujących ubogich w próbie badawczej posiada przynajmniej jedno dziecko. Ta konstatacja jest być może najważniejszym wnioskiem w kontekście debaty o katastrofie demograficznej i kierunku rozwoju polityki prorodzinnej. Warto podkreślić, że kwestia opieki nad rodziną (wyrównanie szans edukacyjnych osób z ubogich rodzin, opieka nad dziećmi) pojawia się we wszystkich zapisach w strategiach i programach dotyczących rozwiązywania problemów społecznych. Jest ona obecna w dokumentach zarówno na szczeblu regionalnym, jak i powiatowym oraz gminnym.

Osobom ubogim pracującym trudno dokonać zmiany zatrudnienia ze względu na niskie poczucie własnej wartości. Aby zniwelować dysonans poznawczy, pogodzą się ze swoim ubóstwem, a ich aspiracje życiowe uległy drastycznemu obniżeniu.

Warunki życia

Wielu ubogich pracujących (40% ankietowanych) posiada długi. Choć ich obowiązki finansowe są relatywnie niewielkie, przy niskim poziomie dochodów stanowią duże obciążenie budżetu domowego. W konsekwencji trudno tym osobom spłacić zaciągnięte zobowiązania.

Większość z pracujących dotkniętych biedą uważa, że nie jest w stanie żyć za uzyskiwane dochody; są oni zdania, że pieniądze, którymi dysponują, pozwalają jedynie na zaspokajanie najpilniejszych potrzeb. Niestety, zdarza się, że nie wystarcza im środków na wydatki związane ze zdrowiem, czy edukacją.

Badani nie widzą szansy na poprawę sytuacji życiowej, co jest najbardziej niepokojącym wynikiem badania.

Wsparcie dla biednych pracujących

W wojewódzkich i powiatowych dokumentach strategicznych pracujący ubodzy nie są wskazywani jako odrębna grupa wymagająca wsparcia. Jednakże nie oznacza to, że zostali pozbawieni pomocy. Mogą korzystać z części form wsparcia skierowanych do bezrobotnych i z działań instytucji pomocy społecznej. Te ostatnie są uprawnione do przyznania pomocy zwłaszcza w sytuacji, gdy dochody nie przekraczają ustalonego w rozporządzeniu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej progu dochodowego.

Rola pracy dla ubogich pracujących

Badania wskazały także, że ubodzy pracujący w niewielkim stopniu korzystają ze świadczeń pochodzących z pomocy społecznej. Osoby te deklarują, że w sytuacji alternatywy pomiędzy pracą zarobkową, a korzystaniem ze świadczeń, wybiorą to pierwsze. Kwota, poniżej której nie zdecydowaliby się na podjęcie pracy zarobkowej oscyluje w granicach tysiąca złotych. Te wyniki sugerują, że dla ubogich pracujących praca stanowi dużą wartość, również autoteliczną.

Przedstawione powyżej wnioski pochodzą z badania pn. Zagrożenie ubóstwem osób pracujących w województwie podlaskim przeprowadzonego przez Collect Consulting S.A. w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013, Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Więcej informacji na temat badania znaleźć można na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku – Podlaskiego Obserwatorium Polityki Społecznej.

<http://www.pops.up.podlasie.pl/>